

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XIII. Bellu[m] auxilio Dei, summaq[ue] pietate gerendu[m] esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

machinis adiunctum, ut qui ex iis pugnabant, incolames manerent. Tela vero è manibus aque ac prius, sed tanta cautione eiciebantur, ut illa nobili muliere, quasi illa nutibus & manibus iacula à se auersa in hostium corda defigeret, hostes & ferirent & terrent. Immane istud facinus adeo nihil Andronico profuit, ut Nicaenses facili noctu eruptione, & machinas incenderent: & muliere fune in urbem attracta, eum tanquam Phineum ab Harpyis spoliatum, plorare sinerent, non habentem quo famem iracundia sua expletet: Ita Nicaenses ab ipsius hostibus laudem fortitudinis consecuti, maiores animos conceperunt, atque audacius pugnauerunt non mœnia tantum strenue defendendo, & Andronicum diceris incescendo, ut lanium, canem, sanguinarium, putre filicernum, malum immortale, hominum furiam, mulierosum, Priapum Tithono & Saturno annosiores: denique nullo turpissimæ rei vocabulo abstinendo, sed etiam relictis propugnaculis portis erumpendo.

§. 6. Hinc fit, ut interdum utraque pars gerat bellum iustum, cum nocentis Reipublicæ pars aliqua innocens est, quæ se iuste defendit, ut innocentem; altera eam ut nocentis Reipublicæ partem oppugnat. Hic quiddam simile est in eo, qui secundum allegata & probata, sed iniuste damnatus est, qui & iuste se defendere potest, & iuste eum damnat iudex, quia secundum leges, iniusta est damnatio, quia est innocentis.

§. 7. Innocentes tamen spoliare possunt, quia in bona potestatem habet maiorem Respublica, quam in vitam innocentis; propter commune commodum priuati bona potest auferre, vitam non potest. Leges tamen quæ positæ sunt obseruari debent, ut Anno 1570. articulo sexagesimo nono. aratrum nemo spoliaret, nec molendinum, nec furnum, & quicquid communi vsui accommodatum est, siue amicorum sit, siue hostium, absque licentia, nihil horum destruat, frangatue; nec vinum, frumentum, farinam proteruia effundant, corrumpantue. Violatori mors pœna esto. Eadem pœna vetatur, ne quis senes, sacerdotes, concionatores, mulieres inermes occidat.

Pœna autem quæ in bonorum, & libertatis amissione consistit, ob magnas causas infligi innocentibus potest. Id vero omnibus bellis fieri solet; nam cum Deus spolia permittit militibus, cum iubet ciuitatem seruire sub tributo, pœna illa omnibus etiam posteris imponitur. Damni vero illati causa est princeps, qui iniquam causam tuetur, tenetur vero ille innocentibus sua restituere.

CAPVT XII.

Finem belli legitimum & honestum esse oportere.

§. 1. FINEM belli bonum esse posse constat, quamuis bellum ipsum sit iniustum scelerateque geratur: Petest etiam in bello iusto finis esse malus; utroque modo, bellum malum est. Belli generatim finis est pax, nec quisquam hoc negat, sed in eo controuertunt, quia alteri alter pacem suam imponere nititur, commodam sibi, molestanti socijs. Augustinus libr. decimo nono de Ciuit. capit. duodecimo, in plerisque bellis hunc finem notauit. Quod enim mecum, inquit, quisquis res humanas, naturamque communem utcumque intuetur, agnoscit, sicut nemo est qui gaudere nolit, ita nemo est qui pacem habere nolit. Quandoquidem & ipsi qui bella volunt, nihil aliud quam vincere volunt: ad gloriosam ergo

pacem bellando cupiunt peruenire. Nam quid est aliud victoria, nisi subiectio repugnantium? Quod cum factum fuerit pax erit. Pacis igitur intentione geruntur & bella. ab his etiam qui virtutem bellicam student exercere imperando, atque pugnando. Nam & illi qui pacem, in qua sunt, perturbari volunt, non pacem oderunt, sed eam pro arbitrio suo cupiunt commutari. Non ergo ut sit pax nolunt, sed ut ea sit, quam volunt.

Nemo aliud sentit, sapientes pacis causa bellum gerunt, laborem spe oculi sustentant. ita & recte dictum signus è πολέμος πρὸς τὴν εἰρήνην, pacis altor est bellum. Itaque & Cicero bellum ita iubet suscipi, ut nihil aliud quam pax quaesita esse videatur. Paci enim militari debet fortitudo debellandi.

§. 2. Bellum cuius finis non est rectus, si alioqui iustum sit, ut cum Romani specie Græcos adiuuant, animo Macedoniæ imperium destinant, iustum quidem est, si causa Atheniensium iusta sit; virtuti tamen mista cupiditas facit ut malum sit, & male geratur. neque enim tam commoda sociorum, quam regnum propositum est, auditati Romanorum. Haud mediocriter hoc loco delinquant etiam principes, Tribuni, & milites, qui quamuis iustam habeant bellandi causam, odio tamen suo obsequuntur, publica commoda negligunt.

Ac primo quidem peccant contra caritatem, cum meritas pœnas exigunt amore vindictæ, non Zelo iustitiæ; hinc crudelitas in corpora, incendia, contumeliæque nascuntur, nec æstimant hoc rudes animi, sed æmulatione mutua, vel cladibus exasperatæ belligerantur.

Deinde quamuis peccent, non tamen damna restituere tenentur, quia merito intulerunt, sed modo non licito.

Tertio. qui in bello alioqui iusto, mala intulit subditis principis, qui bellum iustum indixit, ad restitutionem tenebitur.

CAPVT XIII.

Bellum auxilio Dei, summaque pietate gerendum esse.

§. 1. IMPIA vox est: Ducem belli non posse esse iustum; Dux belli quod adeo multa occurrant, quæ suadeant, iustus sit. vel cogant iniustum esse. Bello namque indicto laxantur vitia subditis, & militi. Si disciplinæ militaris diligens exactor sis, si prædas ex pacato, iniuriæque prohibes, stipendiaque soluenda sunt, & sine mora; si paululum indulges, si deest pecunia, non mediocres iniuriæ subditis inferentur. sed quantas concipere solet licentia militaris. Hoc igitur in discrimine constituta est innocentia Ducis. Sed tamē si bellum necessariū suscepit, cum euentum præstare non possit, omnia damna in auctorem redundant. Si compescere militem non possit, ne satis subditos tueri, conscientia eum solabitur, si nihil omisit, quo minus recte omnia administrarentur.

§. 2. Non modo in bello iusticiam, sed etiam Exercitus in extremis periculis pietatem militum, & Ducis exposco. Cum enim magna mortis pericula impendent mortaliter delinquant, qui se ad ea non comparant: itaque bellum Christianorum tale esse oportet, ut castra sint Ecclesiæ non dissimiles, sunt enim castra cœtus euntium in mortem. Hinc bello finis prosper, & singulis victoriæ à Deo pendenda

Sss 2 tenda

Ingens obligatio iniusti bellis gerentis.

Finis belli pax.

Quod in-
euirabile
est, ne con-
ris fugere.

tenda est. Cum in bello præter opinionem plera-
que accidunt, non vires modo considerandæ sunt,
sed Numinis voluntas. Nusquam minus quam in
bello euentus respondet: utrimque ferrum & cor-
pora; volitant inaspectabiles plumbi glandes, &
merito ridetur, si quis vitabundo similis appareat.
Bellum est eorum, qui sani agonizant, ideoque à Deo
petendum auxilium, & Deus præ oculis habendus:
Vera est enim fortitudo, Deo nixa.

§. 3. Bella precibus sustentata felicissima cesse-
runt; Moyses Exod. 17. pugnantibus Israelitis orat,
& vincuntur Amalecitarum. Fecit Iosue vt locutus erat
Moyse & pugnavit contra Amalec: Moyse autem & Aaron
& Hur ascenderunt super verticem collis. Cumque leua-
ret Moyse manus, vincebat Israel: sin autem paulum re-
misisset, superabat Amalec. Manus autem Moyse ram gra-
ues: sumentes igitur lapidem posuerunt subter eum, in quo
sedit: Aaron autem & Hur sustentabant manus eius ex vtra-
que parte. Et factum est, vt manus ipsius non lassarentur,
vsque ad occasum solis. Fugauitque Iosue Amalec, & popu-
lum eius in ore gladii. Et Numerorum capite 21. At
Israel voto se domino obligans, ait, si tradideris populum
istum in manu mea, delebo vrbes eius. Exaudivitque Domi-
nus preces Israel, & tradidit Chananaum quem ille interfecit
subuersis vrribus eius: & vocauit nomen loci illius Horma, id
est, anathema.

Bello iusto
auxilium
petendum.

Iosue quoque Dominus apparuit, & eum confor-
tauit, cui etiam sol auscultauit, ne occideret donec
inimicos Domini persecutus esset. Dauid, Iosaphat,
Ezechiam, ceteros pios reges Deus adiuit, maxi-
me Maccabaos, qui contra copias veteranorum
plurimas victorias obtinuerunt. Sed obseruandum
est, eos tum facile exauditos, cum Deo consulto
bellum inchoarunt. Nam vt pro sua quisque
libidine bella conciliet, & ad arbitrium suum,
DEVM trahere conetur, plus impudentiæ habet,
quam pietatis. Si enim Consilium à Deo petere
dignatus non es, quomodo auxilium petis? Deus
bellorum exordijs, progressibus finibusque assistit
moderator. Inter tot prælia tam varijs locis gesta, vbi
pie fideliterque auxilia à Deo postulata sunt, vix vl-
lum inuenies, quo exaudita non sint preces milita-
res. Paucos belli duces Narseti pares Christiani ha-
buimus, multis prælijs hostes potentissimos vicit,
potentia Dei, non fiducia exercitus victor semper
existit. At ille cum in pauperes largus, in supplices
clemens esset, tanta pietate DEVM coluit, vt to-
tas noctes in basilicis versaretur; itaque quod ve-
rum erat, omnes etiam credebant, magis eum ora-
tionibus, quam armis victoriam obtinere. For-
tiores sunt sane aduersum hostes preces quam fer-
rum, & quamuis stultitiam dicat Romanus histo-
ricus, Sedendo, aut votis debellari posse credere, vicit ta-
men Totilam Narsetes, postquam insomnem no-
ctem precum continuatione transiegit, & tes-
tes propemodum lacrymarum lacunas reli-
quit.

Precum
mira vis.

Itaque Totilam deuicit, Theodobertum Fran-
cum excepit, & eius Duces Bucellinum & Aming-
hum oppressit, Suitaldum Brentorum Regem, vt
in pace proditorem ex alta trabe suspendit; tan-
taque gessit, quanta pauci vetustiorum; CHRISTI
enim præsentiam in omnibus expertus est pericu-
lis: meritoque eius expectauit protectionem, cu-
ius coluit Religionem. Ipse DEVS iustæ causæ
præesse solet; Noster es, an aduersariorum? quæsiuit
Iosue Dux Israelitarum, & cuius sit victoria, respon-
so Angelus demonstrat: Nequaquam, sed sum prin-
ceps exercitus Domini, & nunc venio. Hic princeps si
ad sit, non est apud eum vlla distantia. virum in
paucis auxiliatur, an in pluribus, vt pie & fideliter di-
cit Asa Rex Iudæ. DEVS vltro etiam Amaliæ mi-

natur: Quod si putas in robore exercitus bella consistere, su-
perari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est adiutare, &
in fugam euertere. De Cælo itaque dimicatur con-
tra hostes, stellæ manentes in ordine, & cursu suo
aduersus Sisaram pugnant, cum iniusta causâ, cum
humilitate à Deo quaeritur victoria, quæ sapienter fi-
de imperatorum, & sanctorum virorum, quam ro-
bore militum quaeritur. Sic Theodosius Maximum
& Eugenium deuicit, retorquente vento in hostes
spicula. Mirum & extra omnem belli morem, quod
Honorio imperante, centena aut ducentena millia
cum Rhadagaifo ceciderunt, nullo in Honorianis
castris ne vulnerato quidem.

Maschezil quinque millibus Gildonem fra-
trem, cæcis septuaginta vel octoginta millibus fudit,
vix enim congressum ferre sustinuit. Theodosio iu-
niore regnante centum millia Persarum panico pa-
uore in Euphrate periere. Burgundionum tria millia
baptizati, Deumque precati, dena millia Hunno-
rum strauerunt.

Christiani Antiochiæ obsessi centum millia Sa-
racenorum considerunt. Hispani quoque in vtra-
que India, pauci ingentia regna vicerunt. Exempla
obuia sunt.

Hoc moneo in præliis etiam Gentiles Deos
suos maxime comprecatos esse. Hinc Romani non
nisi auspicio, & sacris factis egrediebantur. Ma-
xime orationibus Constantinus Orientalis, & Ca-
rolus Germanici fundator imperij, orationibus
hostem vicere. Constantinus noctes in oratione
transigebat, Carolus per triduum supplicationes
indixit.

CAPVT XIV.

Bellum parandum mature & in pace.

§. 1. MATVRE omnia bello necessaria com-
paranda sunt, diu apparandum est bel-
lum, vt vincas celerius, longa enim belli præpa-
ratio celerem facit victoriam. Laudatus priscis
nobis laudandus, & imitandus est Philopeme-
nes Achæorum, qui cum pacis tempore iter face-
ret, in belli cogitatione fixus erat, quomodo col-
lis, quem transibant, superandus esset. Quantum
distabat ille Vitellio, qui caris luxum obtende-
bat: non parare arma, non alloquio, exercitioque militem
firmare, non in ore vulgi agere, sed vmbraculis hortorum
abditus, vt ignaua animalia, quibus si cibum suggeras ia-
cent, torpentq; præterita, instantia, futura pari obliuione de-
miserat.

Duces in
pace bellum
meditantur.

§. 2. Prima itaque ac laudatissima præpara-
tio ad bellum est, viros fortes & bellicosos, ma-
gno in precio & honore habere, ciuiles digni-
tates illis credere. Ideo enim Roma seminarium
optimorum ducum & bellatorum fuit, quia ciui-
les honores bellicæ virtuti donabantur. Iustum
enim censebat eos summo loco in patria potiri,
qui summa pericula pro ea subissent, illis bene
urbem credi regendam, quorum sanguine defen-
sa esset. Nobilitas etiam Europæ ex bellica virtu-
te originem ducit, hinc enim mediæ ætatis scri-
ptores eos milites appellant, & Germani Kna-
ben vom Schilde / inde & Scutum & Galeam om-
nes insignibus gentilitijs decoram gestant. Digni-
tates etiam præcipuas in aulis obtinent. Hos li-
honoratos iuuentus videat, eodem studio accende-
tur, maleq; in castris vitam agere, quam domi mol-
liter educari.

Honor sit
viri belli-
cosi.

§. 3. Ob hanc vnam causam Græci suam
Rem-